

BARDZO KRÓTKI SŁOWNIK WYWIADU

Chyba każda grupa zawodowa posługuje się żargonem lub przynajmniej zbiorem swoistych określeń czy nazw. Ich znajomość bywa dowodem wtajemniczenia, ale przede wszystkim mają one ułatwiać komunikację wewnątrz grupy, gdyż dzięki ich używaniu można krótko nazywać jakieś czynności czy przedmioty, unikając przytaczania za każdym razem definicji, które czasami musiałyby być rozwlekłe. Znajomość takiego żargonu lub słownictwa potrzebna jest każdemu, kto bada taką grupę zawodową lub wytworzone przez nią dokumenty. Oczywiście, że aparat bezpieczeństwa PRL też posługiwał się własnym „językiem”. Pierwszą próbę jego analizy podjął Zdzisław Uniszewski (*Żargon zawodowy pracowników śledczych i operacyjnych. Problematyka kryminalistyczna*, Wrocław 1999), zaś Łukasz Kamiński na podstawie znajomości aktów normatywnych, sprawozdań i dokumentów operacyjnych ułożył słowniczek zawierający także rozszyfrowania skrótów niektórych komórek SB (*Lingua securitatis*, „Pamięć i Sprawiedliwość”, nr 1, 2003, ss. 209–216). W materiałach Departamentu I MSW – a więc wywiadu – natrafiłem na krótki, zawierający zaledwie 51 haseł, ale jednak oryginalny, słowniczek stosowany w pracy tego pionu. Zapewne część przedstawionych w nim określeń używana była także w innych „pionach” SB. Myślę więc, że może przydać się badaczom, czy choćby tylko czytelnikom dokumentów wywiadu. Innym jego walorem jest to, że mówi on trochę o technikach pracy operacyjnej. Dokument ten znajduje się w zbiorach IPN, 01748/162; korzystałem z wersji mikrofilmowej (7767).

Ściśle tajne

Egz. Nr 1

Terminologia wywiadowcza obowiązująca w pracy Departamentu I-go

1. **Rezydentura legalna** – ekspozytura wywiadu na terenie kraju rozpracowywanego korzystająca z legalnego przykrycia naszych przedstawicielstw za granicą.
2. **Rezydentura nielegalna** – ekspozytura wywiadu na terenie kraju rozpracowywanego nie korzystająca z przykrycia naszych przedstawicielstw za granicą i w zasadzie nie mająca z nimi żadnego kontaktu.
3. **Sieć agenturalna** – zorganizowana zgodnie z planem działalności wywiadowczej, grupa agentów wykonująca określone zadania, kierowana przez rezydenta lub kierownika siatki agenturalnej.
4. **Wywiadowca** – kadrowy pracownik wywiadu.
5. **Werbunek** – tajny proces celowego pozyskiwania określonej osoby do współpracy z wywiadem, realizowany przez werbownika w ustalonym trybie.

6. **Werbownik** – wywiadowca lub agent posiadający odpowiednie warunki dla dokonywania werbunku określonych osób.
7. **Baza werbunkowa** – środowiska ludzkie dogodne dla doboru i werbowania agentury przez wywiad.
8. **Podstawa werbunku** – istniejące lub stworzone przez wywiad okoliczności, zainteresowania, chęci, poglądy, dążenia osobiste kandydata, które mogą być wykorzystane dla uzyskania zgody werbowanego na współpracę z wywiadem.
9. **Kombinacja operacyjna** – całokształt przedsięwzięć agenturalno-operacyjnych, zsynchronizowanych z sobą, przeprowadzanych przez wywiad dla osiągnięcia zamierzonego celu.
10. **Werbunek pod obcą flagą** – werbunek przeprowadzony pod firmą obcych organizacji wywiadowczych, politycznych, ekonomicznych, naukowych, społecznych, religijnych itp.
11. **Agent** – osoba wciągnięta w sposób tajny do współpracy z wywiadem.
12. **Agent źródło informacji** – agent zdobywający i dostarczający wywiadowi informacje wywiadowcze.
13. **Agent wpływowy** – agent oddziaływujący [tak w tekście] lub inspirujący zgodnie z poleceniami wywiadu.
14. **Agent dywersyjny** – agent wykonujący specjalne polecenia wywiadu na obiektach wojskowych, przedsiębiorstwach gospodarczych, instytutach naukowo-badawczych, w transporcie itp. dla podważenia siły politycznej, ekonomicznej i wojennej przeciwnika.
15. **Agent kierownik siatki** – agent, który z polecenia i pod ścisłą kontrolą wywiadu kieruje pracą i utrzymuje łączność z grupą agentów.
16. **Agent legalizacji i przykrycia** – agent, który mając odpowiednie warunki umożliwia wywiadowi legalizację i przykrycie nielegalnych wywiadowców, lub agentów na terenie rozpracowywanego kraju.
17. **Kurier** – wywiadowca, lub specjalnie zwerbowany agent, utrzymujący łączność między ogniwami wywiadowczymi znajdującymi się w różnych krajach.
18. **Łącznik** – wywiadowca lub specjalnie zwerbowany agent utrzymujący łączność między ogniwami wywiadowczymi w granicach rozpracowywanego kraju.
19. **Żywa skrzynka** – konspiracyjny punkt służący do przekazywania materiałów wywiadowczych, sprzętu technicznego, środków finansowych. Do tego celu wywiad werbuje ludzi mających odpowiednie warunki lokalowe i zawodowe (sklep, fryzjer, lekarz, stacja benzynowa itp).
20. **Lokal konspiracyjny** – mieszkanie osoby zwerbowanej lub wykorzystywanej kapturowo, służące wywiadowi do spotkań i celów specjalnych (przechowywanie i instalowanie sprzętu wywiadowczego, czasowe ukrywanie osób, opracowanie informacji wywiadowczych itp.). Lokal konspiracyjny winien być odpowiednio zalegalizowany i przeznaczony wyłącznie dla jednego z ww. celów.
21. **Punkt korespondencyjny** – adres w kraju względnie za granicą, na który przesyła się listy o ukrytej treści lub wykorzystuje dla legendowania nadawcy. Do tego celu werbuje się lub wykorzystuje kapturowo osoby mające odpowiednie warunki do przyjmowania i wysyłania korespondencji.
22. **Telefon konspiracyjny** – telefon specjalnie zwerbowanego agenta, lub osoby kapturowo wykorzystywanej, służący do utrzymania łączności między

- ogniwami wywiadowczymi w sposób zaszyfrowany i zabezpieczający konspirację.
23. **Łączność w wywiadzie** – całokształt przedsięwzięć wywiadu w dziedzinie utrzymania konspiracyjnego kontaktu między ogniwami wywiadowczymi.
 24. **Łączność osobowo bezpośrednia** – utrzymanie bezpośredniego konspiracyjnego kontaktu między wywiadowcą i agentem bądź też między samymi wywiadowcami lub agentami.
 25. **Łączność bezosobowa** – utrzymanie kontaktu między osobami zaangażowanymi w pracy wywiadowczej za pomocą środków technicznych (martwe skrzynki, radio, poczta itp.).
 26. **Martwa skrzynka** – specjalnie przystosowany schowek do przekazywania lub przechowywania materiałów wywiadowczych w warunkach konspiracyjnych.
 27. **Spotkanie** – bezpośredni konspiracyjny kontakt między członkami jednego lub też różnych ogniw wywiadowczych. Rozróżniamy następujące spotkania: kolejne, zapasowe, błyskawiczne, nadzwyczajne (wywoławcze), hasłowe i wzrokowe (kontrolne).
 28. **Spotkanie kolejne** – następne spotkanie uzgodnione jednorazowo z góry lub objęte ramowym planem spotkań.
 29. **Spotkanie zapasowe** – spotkanie uzgodnione między dwiema osobami zaangażowanymi w pracy wywiadowczej na wypadek zerwania spotkania kolejnego.
 30. **Spotkanie nadzwyczajne** – spotkanie kolejne odbyte w terminie wcześniejszym niż zaplanowane. Następuje ono przy pomocy umownego wywołania.
 31. **Spotkanie hasłowe** – spotkanie dwóch osób zaangażowanych w pracy wywiadu wzajemnie nie znających się. Dochodzi do skutku wg wcześniej uzgodnionego czasu, miejsca, znaków rozpoznawczych, hasła i odzewu.
 32. **Spotkanie wzrokowe** – (kontrolne) – spotkanie polegające na tym, że agent i wywiadowca (tylko wywiadowca) widzą się (widzi agenta) z pewnej odległości w miejscu i czasie wcześniej uzgodnionym, lecz nie dochodzą do siebie.
 33. **Błyskawiczne przekazanie materiałów** – (spotkanie błyskawiczne) – szybkie odebranie materiałów lub przedmiotów bez widocznego przez osoby postronne styku dwu osób, biorących udział w przekazaniu.
 34. **Dekonspiracja** – sytuacja, w wyniku której działalność osób pracujących dla wywiadu, metody pracy wywiadu, zamiary wywiadu, środki techniczne, którymi w pracy posługuje się wywiad itp., zostały ujawnione wobec osób postronnych lub wobec kontrwywiadu.
 35. **Przerzut** – jest to konspiracyjny wyjazd wywiadowcy lub agenta do kraju rozpracowywanego.
 36. **Kanał przerzutowy** – pod tym terminem należy rozumieć ludzi zawerbowanych lub wykorzystywanych kapturowo, przy pomocy których przerzucana przez nas agentura (względnie wywiadowca) przekracza granicę.
 37. **Kapturowe wykorzystywanie osób** – polega na tym, że w sposób podstępny wykorzystuje się osoby, które nieświadomie udzielają informacji wywiadowi lub wykonują jego zadania.
 38. **Legenda** – zbiór faktów prawdziwych i nieprawdziwych potrzebnych wywiadowcy lub agentowi dla zamaskowania swej działalności wywiadow-

- czej wobec otoczenia. Rozróżniamy następujące legendy: życiorysu, wyjazdów, spotkania, znajomości, rozmowy w czasie spotkania, zamierzeń wywiadu, wyjścia na spotkanie, zainteresowań agenta wobec źródeł informacji, posiadania pieniędzy, sprzętu technicznego, materiałów wywiadowczych itp.
39. **Przykrycie** – oficjalna pozycja społeczna i zawodowa, pod jaką występuje agent lub wywiadowca, pozorująca wobec otoczenia normalną i wiarygodną egzystencję.
 40. **Aklimatyzacja** – okres czasu potrzebny wywiadowcy lub agentowi do przygotowania się i poznania warunków, w których ma przebywać i prowadzić działalność wywiadowczą.
 41. **Legalizacja** – pełne nie wzbudzające podejrzeń udokumentowanie i załatwienie niezbędnych formalności administracyjnych i innych, obowiązujących w danym kraju, potrzebnych agentowi lub wywiadowcy do okresowego lub stałego w nim pobytu.
 42. **Wtórnik** – osoba, której danymi z życiorysu oraz dokumentami posługuje się pracownik wywiadu lub agent dla zalegalizowania swojej osoby wobec władz kraju pobytu. Wtórnik nie zawsze musi wiedzieć, do jakich celów służą jego dokumenty i życiorys.
 43. **Oderwania od obserwacji** – lansowane wyjście spod obserwacji przez obserwowanego (wywiadowcę lub agenta).
 44. **Punkty sprawdzeń** – sposoby i miejsca, przy pomocy których obserwowany stara się stwierdzić, czy jest za nim prowadzona obserwacja.
 45. **Sytuacja wywiadowcza w terenie** – (proponujemy zamiast sytuacja agenturalna lub agencyjna). Całokształt informacji z różnych dziedzin określonego terenu koniecznych do prowadzenia działalności wywiadowczej.
 46. **Kontejner** [tak w tekście] – schowek, posiadający odpowiednie zabezpieczenie techniczne, służące do natychmiastowego zniszczenia zawartości w wypadku niebezpieczeństwa.
 47. **Skrytka** – schowek w przedmiotach osobistego użytku, meblach itp. służący dla przechowywania lub przewożenia materiałów wywiadowczych i innych środków (pieniędzy, dokumentów itp.) w sposób konspiracyjny.
 48. **Perlustracja** – tajne otwieranie listów, przesyłek pocztowych, konspiracyjnych, wgląd do tajnej korespondencji.
 49. **Podśluch** – tajne podsłuchiwanie przy pomocy aparatów podsłuchowych, rozmów prowadzonych przez osoby interesujące wywiad lub kontrwywiad.
 50. **Mikropunkt (mikrat)** – silnie zmniejszone do wielkości kropki obrazy fotograficzne.
 51. **Kamuflaż** – czynność mająca na celu zamaskowanie i ukrycie materiału wywiadowczego.